

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84943,Koziel-Karol.html>
2023-10-02, 16:45

Kozieł Karol

KOZIEŁ Karol (28 IV 1910, Trzyniec – 3 VI 1996, Cieszyn),
astronom. Syn Andrzeja, nauczyciela, i Amalii Tyrlik.

Maturę uzyskał 19 III 1928 w Gimnazjum im. A. Osuchowskiego w Cieszynie. W 1928–34 studiował na UJ, gdzie uzyskał magisterium najpierw z matematyki za rozprawę *Matematyczne ujęcie pewnego problemu z teorii refrakcji* (21 III 1932), a następnie z astronomii za pracę *Twierdzenie Laplace-Orioni w ścisłym liczbowo ujęciu* (30 VI 1932). W 1. poł. 1932 zatrudnił się jako zastępca asystenta w Obserwatorium Poznańskim, od 1 VIII 1932 do 28 II 1933 pracował jako starszy asystent Obserwatorium Astronomicznego UJ. W 1933–38 uczył w gimnazjach Cieszyna i Bielska; 13 X 1934 zdał w Krakowie egzamin nauczycielski. Od 1 II 1938 do 31 VIII 1939 wykładał w Wyższej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie i kierował miejscową stacją meteorologiczną. Jednocześnie zdobył stypendium Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na przygotowanie pod kierunkiem T. Banachiewicza rozprawy doktorskiej na temat metod wyznaczania orbit ciał niebieskich. Egzamin zakończył się pomyślnie w VIII 1939, ale dyplom doktora filozofii UJ K. odebrał z datą 6 XII 1945. Wojnę spędził głównie w Krakowie, pracując w Obserwatorium Astronomicznym UJ pod niemieckim zarządem. W 1945 przedstawił rozprawę habilitacyjną, w której przeanalizował obserwacje heliometryczne Księżyca wykonane 1884–85 przez E. Hartwiga w Dorpacie (ob. Tartu). 17 IV 1946 został mianowany docentem astronomii UJ, ale od 1 IX 1946 do 30 XI 1950 wykładał jeszcze w Wyższej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie, z przerwą na staż odbyty w Obserwatorium Astronomicznym Yale University w roku akademickim 1946/47. Docentem etatowym w UJ został 1 XII 1950, 1 II 1955 uzyskał nominację na profesora nadzwyczajnego, 1 VIII 1961 został mianowany profesorem

zwyczajnym. W 1955–58 był kierownikiem Katedry Astronomii UJ, a po reorganizacji – w 1958–74 kierownikiem Katedry Astronomii Teoretycznej i Geofizyki Astronomicznej. W 1970–74 piastował stanowisko dyrektora Obserwatorium Astronomicznego UJ.

Światowe uznanie przyniosły K. badania libracji Księżyca, związane bezpośrednio z tematyką jego habilitacji. Rozwijał je – w 1967 opublikował rezultaty jednorodnego opracowania przy zastosowaniu własnej oryginalnej metody 4 szeregów obserwacji heliometrycznych z lat 1877–1915, co pozwoliło mu wyznaczyć stałe libracji. Ustalił, że wartość mechanicznej eliptyczności Księżyca leży poniżej pewnej wartości krytycznej, co potwierdziły na początku lat 70. XX w. pomiary laserowe, przeprowadzone w ramach programu Apollo. Badania libracji Księżyca podsumował w 1989, podając wartości stałych libracji Księżyca wyznaczone z 8 szeregów obserwacji heliometrycznych z lat 1841–1945. Osiągnięcia te uhonorowano wybierając K. na przewodniczącego Komisji 17 Ruchu i Figury Księżyca Międzynarodowej Unii Astronomicznej na dwie kadencje 1958–64 i na wiceprzewodniczącego nowo utworzonej Komisji Księżyca w 1964–67. K. uczestniczył też w pracach Komitetu Nomenklatury Księżycowej Międzynarodowej Unii Astronomicznej.

J.M. Kreiner: *Karol Koziół (1910–1996)*, [w:] *Uniwersytet Jagielloński. Złota księga Wydziału Matematyki i Fizyki*, red. B. Szafirski, Kraków 2000; J. Masłowski: *50 lat pracy naukowej prof. Karola Koziół*, „Postępy Astronomii” 1982, t. 30; U. Perkowska: *Corpus Academicorum Facultatis Philosophiae Universitatis Jagellonicae 1850–1945*, Kraków 2007.

Jarosław Włodarczyk